

B O G A N M E L D E L S E R

Einar Cohn, Privatbanken i København gennem hundrede år 1857-1957, 1. halvbind, Tietgen-tiden, København 1957, 2. halvbind, efter århundredskiftet, København 1958, ialt 577 sider.

Einar Cohn, Danske pengeforhold 1914-1936, København 1961, 138 sider, 15 kr.

Der er grund til at glæde sig over, at Privatbanken i anledning af sit 100 års jubilæum bad fhv. departementschef Einar Cohn skrive bankens historie, og der er grund til at takke Cohn, fordi han påtog sig opgaven.

På Privatbankens 100-års dag udsendtes jubilæumsskriftets 1. halvbind. Heri gennemgås bankens historie i Tietgen-tiden på grundlag af en redegørelse for landets almindelige økonomiske udvikling siden slutningen af 1830'erne. Fremstillingen er levende og veloplagt, og på hver side mærkes Cohns personlighed, en charmerende bonus pater.

Denne bog vil navnlig blive husket af to grunde. For det første fordi Cohn bedre end nogen anden har skildret Tietgens kunststykke ved omvekslingen af lånekassens 300.000 £. Som bekendt ramtes erhvervslevet i 1857 af en likviditetskrise. Staten besluttede at træde hjælpende til, og den 19. december oprettedes Den almindelige Lånekasse for Kongeriget. Lånekassen fik overdraget 300.000 £ i sterlingveksler, som staten kort forinden havde modtaget i anledning af Øresunds-toldens afvikling, og dens første problem blev at få dette kæmpebeløb i sterlingveksler ombyttet til danske penge. Lånekassen gik først til Nationalbanken, der forlangte temmelig lang tid til omvekslingen. Så mange kontanter havde man skam ikke. Derpå gik lånekassen til den 28-årige Tietgen, som den 21. december om aftenen lovede: »I morgen een mill. daler, i overmorgen en halv mill. daler og resten efter helligdagene«. Privatbanken havde ikke alle pengene i sin kasse, men Tietgen regnede med, at de penge, som blev

udleveret lånekassen, umiddelbart ville blive videregivet til publikum, der ikke ønskede at ligge med de mange kontanter – specielt ikke i julen – og derfor skyndsomt indsatte en del af de modtagne penge på konto i Privatbanken, som var den eneste private bank i byen. Tietgen forstod, at udlån skaber indlån.

For det andet vil jubilæumsskriftets 1. halvbind blive husket, fordi det bringer en række værdifulde statistiske oplysninger. Cohn er den første, som forelægger nationalindkomsttal for perioden 1835-1870. Helt tilbage til 1835 har Cohn i samarbejde med ekspeditionssekretær Peter Døssing beregnet landbrugets produktionsværdi såvel i årets priser som i 1929-priser. For udenrigshandelens vedkommende har Cohn sammen med kontorchef Rigmor Skade opstillet tal for indførsel og udførsel i faste og løbende priser tilbage til 1837. Alle disse beregninger må nødvendigvis være behæftet med en betydelig usikkerhed, men tallene gives ikke ud for mere, end de er, og så må man glæde sig over, at Cohn har haft mod til at publicere dem. Kontorchef Svend Aage Hansen har i sin bog: *Pengevæsen og kredit 1813-1860*, Odense 1960, bilag 1, kunnet bringe vejede pristal for udenrigshandelen tilbage til 1820. Svend Aage Hansens tal går således længere tilbage end Cohns, og deres vægtgrundlag er også bedre. Men Cohns tal var de først publicerede, og de fortjener anerkendelse, selv om man i dag bør bruge Svend Aage Hansens.

Jubilæumsskriftets andet halvbind, som udkom i 1958, beskriver tiden efter århundredskiftet. Det bringer mange interessante enkeltheder frem i forbindelse med Alberti-affæren, men kan iøvrigt ikke stå mål med første halvbind. Det er lige som om, gassen er gået af ballonen. Navnlig er tiden efter 1914 alt for summarisk behandlet. Mange ønskede i 1958, at Cohn mere indgående havde skildret pengepolitikken i den periode, han aktivt har levet med i.

B O G A N M E L D E L S E R

Einar Cohn, Privatbanken i København gennem hundrede år 1857-1957, 1. halvbind, Tietgen-tiden, København 1957, 2. halvbind, efter århundredskiftet, København 1958, ialt 577 sider.

Einar Cohn, Danske pengeforhold 1914-1936, København 1961, 138 sider, 15 kr.

Der er grund til at glæde sig over, at Privatbanken i anledning af sit 100 års jubilæum bad fhv. departementschef Einar Cohn skrive bankens historie, og der er grund til at takke Cohn, fordi han påtog sig opgaven.

På Privatbankens 100-års dag udsendtes jubilæumsskriftets 1. halvbind. Heri gennemgås bankens historie i Tietgen-tiden på grundlag af en redegørelse for landets almindelige økonomiske udvikling siden slutningen af 1830'erne. Fremstillingen er levende og veloplagt, og på hver side mærkes Cohns personlighed, en charmerende bonus pater.

Denne bog vil navnlig blive husket af to grunde. For det første fordi Cohn bedre end nogen anden har skildret Tietgens kunststykke ved omvekslingen af lånekassens 300.000 £. Som bekendt ramtes erhvervslevet i 1857 af en likviditetskrise. Staten besluttede at træde hjælpende til, og den 19. december oprettedes Den almindelige Lånekasse for Kongeriget. Lånekassen fik overdraget 300.000 £ i sterlingveksler, som staten kort forinden havde modtaget i anledning af Øresunds-toldens afvikling, og dens første problem blev at få dette kæmpebeløb i sterlingveksler ombyttet til danske penge. Lånekassen gik først til Nationalbanken, der forlangte temmelig lang tid til omvekslingen. Så mange kontanter havde man skam ikke. Derpå gik lånekassen til den 28-årige Tietgen, som den 21. december om aftenen lovede: »I morgen een mill. daler, i overmorgen en halv mill. daler og resten efter helligdagene«. Privatbanken havde ikke alle pengene i sin kasse, men Tietgen regnede med, at de penge, som blev

udleveret lånekassen, umiddelbart ville blive videregivet til publikum, der ikke ønskede at ligge med de mange kontanter – specielt ikke i julen – og derfor skyndsomt indsatte en del af de modtagne penge på konto i Privatbanken, som var den eneste private bank i byen. Tietgen forstod, at udlån skaber indlån.

For det andet vil jubilæumsskriftets 1. halvbind blive husket, fordi det bringer en række værdifulde statistiske oplysninger. Cohn er den første, som forelægger nationalindkomsttal for perioden 1835-1870. Helt tilbage til 1835 har Cohn i samarbejde med ekspeditionsskretær Peter Døssing beregnet landbrugets produktionsværdi såvel i årets priser som i 1929-priser. For udenrigshandelens vedkommende har Cohn sammen med kontorchef Rigmor Skade opstillet tal for indførsel og udførsel i faste og løbende priser tilbage til 1837. Alle disse beregninger må nødvendigvis være behæftet med en betydelig usikkerhed, men tallene gives ikke ud for mere, end de er, og så må man glæde sig over, at Cohn har haft mod til at publicere dem. Kontorchef Svend Aage Hansen har i sin bog: *Pengevæsen og kredit 1813-1860*, Odense 1960, bilag 1, kunnet bringe vejede pristal for udenrigshandelen tilbage til 1820. Svend Aage Hansens tal går således længere tilbage end Cohns, og deres vægtgrundlag er også bedre. Men Cohns tal var de først publicerede, og de fortjener anerkendelse, selv om man i dag bør bruge Svend Aage Hansens.

Jubilæumsskriftets andet halvbind, som udkom i 1958, beskriver tiden efter århundredskiftet. Det bringer mange interessante enkeltheder frem i forbindelse med Alberti-affæren, men kan iøvrigt ikke stå mål med første halvbind. Det er lige som om, gassen er gået af ballonen. Navnlig er tiden efter 1914 alt for summarisk behandlet. Mange ønskede i 1958, at Cohn mere indgående havde skildret pengepolitikken i den periode, han aktivt har levet med i.

Dette er nu sket med udsendelsen af bogen: *Danske pengeforhold 1914-1936*. Under udarbejdelsen af dette værk har Nationalbanken givet Cohn husly, og forfatteren har haft uhindret adgang til bankens arkiver. Alene dette giver bogen krav på interesse, og Cohn har kunnet drage mange morsomme ting frem, f.eks. at Bank of England i dagene omkring guldsuspensionen i 1931 skrev til Nationalbanken: »As to the future, I can tell you no more than you can judge for yourself about the probable course of events«. Det bedste i bogen er iøvrigt de mange morsomme skildringer af de politiske beslutninger. Navnlig gives der en god beskrivelse af spillet omkring konverteringspolitikken 1933-1935.

Hovedindtrykket af bogen bliver Cohns berettigede forsøg på at pille glorien af professor Axel Nielsen. Hvor mærkeligt det end lyder for yngre økonomer, førtes der umiddelbart efter den første verdenskrig en hidsig debat imellem på den ene side universitetets mest ansete økonom, professor Axel Nielsen, som troede på diskontopolitikken og forlangte den anvendt til værn for pengeværdien, og på den anden side Nationalbankens ledelse, repræsenteret ved dr. jur. C. Th. Ussing, der dels betvivlede diskontopolitikken effektivitet, dels var uvillig til at lade hensynet til pengeværdien gå forud for hensynet til produktion og beskæftigelse.

Cohn er nu som før på Nationalbankens parti, og Axel Nielsen får læst og påskrevet. Professoren betegnes »Nielsen«, hans sprogbrug kaldes »urimeligt vigtig« og hans krav til den økonomiske politik afvises som slet og ret urealistiske. Man kunne have ønsket, at Cohn havde begrundet denne afvisning lidt nøjere. Læseren bliver ikke rigtig klar over, om Cohns afvisning skyldes tvivl om diskontopolitikken effektivitet eller tilslutning til Ussings ord om, at »produktionsbeskyttelsen« måtte gå frem for »seddelbeskyttelsen«.

Det er anmelderens opfattelse, at Ussing havde ret. Dels fordi diskontopolitikken næppe er så effektiv, som Axel Nielsen troede. Dels fordi hensynet til pengeværdien

ikke kunne motivere en diskontopolitik, som skabte større arbejdsløshed på et tidspunkt, hvor den sociale uro kom til udbrud i mange europæiske lande, hvor de danske syndikalister havde et stærkt greb i arbejderne, og hvor den politiske påskekrise havde bragt gemytterne i kog. Først måtte der ro over feltet; siden kunne man tage spørgsmålet om pengeværdien op. Axel Nielsen har i sin Bankpolitik II (side 479) skrevet, at eftertiden let kunne få det indtryk, at Ussing stod ganske uden kendskab til tidens penge- og kreditteori. Det er der vist ikke mange, som tror. Derimod har nogle fået det indtryk, at Axel Nielsen stod ganske uden kendskab til, at den pengepolitiske afgørelse er en kompliceret hensyntagen til en lang række økonomiske og politiske mål, hvoriblandt pengeværdiens opretholdelse nok er vigtigt, men ikke nødvendigvis det vigtigste.

*Erling Olsen**

* Lektor ved Københavns Universitet.

Leif Johansen: A Multi-Sectoral Study of Economic Growth, North-Holland Publishing Company, Amsterdam 1960. 177 sider. Pris: Fl. 17.

Dette er en bemærkelsesværdig bog. Der opbygges en vækstmodel, hvor såvel produktions- som forbrugssiden indeholder en specificeret sektoropdeling. Noget sådant er ikke set før, i det mindste ikke i præcis form og med mange sektorer. Men – endnu vigtigere – alle parametre estimeres således at forf. kan anvende modellen på en konkret økonomi: Norge i begyndelsen af 50'erne.

Indledningen præsenterer undersøgelsen, giver en (for) kort litteraturoversigt (ef. forf.s oversigt i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, 1958) samt beskriver modellens vigtigste forudsætninger. Blandt disse er (1) fuld beskæftigelse af produktionsfaktorerne; (2) kapital og arbejde fordeles på sektorer uden lags efter et grænseproduktprincip og modtager aflønning i et fast forhold (imellem sektorerne); (3) forbruget be-